

Landskap: Småland Upptecknat av: Pinggal Johansson
 Härad: Östbo Adress: Bygget-Sjöåkra, Värnamo
 Socken: Fröese Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1939 Född år _____ i _____

Uppteckningen rör En bondflickas hemgift
(bosedel) på 1860-talet.

Det var för i tiden vanligt inom
 orten att då en bondflicka skulle
 gifta sig, att hennes föräldrar
 "rustade ut" henne med en hel del
 saker och bohag som kunde vara
 bra att ha då de unga "satt bo".
 För att inte några av flickans
 syskon skulle "bli skända" (= bli till-
 delade mindre bohag) så uppräddes
 oftast en förteckning över de erhåll-

ACC. N:R. 5842

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fingal Johansson

Härad: Östbo

Adress: Värnamo

Socken: Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår: 1939

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

na husgerådssaker, och även upptogs i denna förteckning de penningmedel som erhållits. Man kallade denna förteckning: bosedäll. Här nedan återges in extenso, en avskrift av en bosedel från 1860-talet.

"Förteckning öfver saker som våra barn erhållit som bosedel.

Dottern Carolina bekommer.

st.	Körredskap.	Kr.	öre
1	Vagn	28	—
1 par	Kälkar	12	—
1	Dröy	7	37

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5842

Landskap: Småland. Upptecknat av: Fingel Johansson
 Härad: Bjälbo. Adress: Värnamo
 Socken: Fryele Berättat av: _____
 Uppteckningsår: 1939 Född år _____ i _____

3
 LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

Husgerådssaker.

st	kr.	öre.	st	Koppen och Then.	kr	öre
1 Draggkista	14		1	Kittel 18 st	15	
1 vanlig kista	4		1	stanka (= kruka)	3	
1 matlåda	2		1	Then 1 fat	1	50
1 bord	2		3	Talricker	1	
3 stolar	2	25		Sängkläder		
1 säng	4		1	ny fjäderbälster	25	
1 kar.	3		1	fjäderdyna	5	50
1 litätt do.	1		1	bås dyna	1	
1 ember		50	1	madräs	3	50
1 bötta		33	1	pårkinspäl	10	
1 värestol	10		2	nya hårtäcke	8	
1 spinräck	5		3	stecktäcke	16	

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5842

Landskap: Småland

Upptecknat av: Fingel Johansson

Härad: Östbo

Adress: Värnamo

Socken: Fryele

Berättat av:

Uppteckningsår: 1939

Född år i

4
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

st.		Kr öre st.	Kr öre
3	Lärplatan	9 75	
1	blagarnslakan	2 25	
	Duktyg.		
3	Drälsdukar	15	
3	Fårer ett lam	9	
1/4	Tonna råg	4	
1	Tonna kaffe	7	
1/4	so. korn	3	
1/2	Dusen Servetter	5	
	Summa Kr. 201,58.		

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

5842

Landskap: Småland.

Härad: Östbo.

Socken: Fryese.

Uppteckningsår: 1939.

Upptecknat av: Fingel Johansson

Adress: Bygget-Sjöåkra/Värnamo

Berättat av: August Johansson.

Född år 1849 i Bygget, Fryese, S-M.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

Uppteckningen rör Förskrivning till saten.

Det förkom för i tiden att vid-
skepliga personer, för att vinna
ekonomiska fördelar, förskrev sig
till saten (på ortens mål: sålldä-
se te dänn laggä). Här nedan ett
ex. på en sådan förskrivning, från
Fryese s:n. som läses ha skett på
1860-talet. Berättaren, som var meddel-
arens fader avled 1934. Personen som
förskrev sig var en av berättarens
grannar, och intet tvivel råder om sannfärdigheten.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5842

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Landskap: Småland Upptecknat av: Fingal Johansson
Härad: Östbo Adress: Värnamo
Socken: Fryele Berättat av: August Johansson
Uppteckningsår: 1939 Född år 1849 i Bygget, Fryele sk.

Uppteckningen rör Förskrivning till satan
1/4 mlt. Rönkhult i Fryele socken arren-
derades på 1860-talet av en originell
bonde i dagligt tal kallad "Kalle i
Rönkhult." Han var i hög grad
sparsam och girig. Om söndagarna
då andra gick till kyrkan, satt
Kalle och talde räpningar eller
sysslade med andra småarbeten.
Klockorna stannade (stämndä)
Kalle om söndagsmorgnarna ty-
sade han "då ä onödigt att gå
unn spända, då bara slitä på

Skriv endast på denna sida!

summa." Han arrenderade den
ovannämnda gården av en äldre
bonde för en skaplig summa
men tyckte att det i längden
var "tjesamt" (= långsamt) att ås
från ås punga ut med den lilla
arrenderumman som ägaren ville
ha, och funderade länge på huru
han skulle kunna komma åt
att på "köpa gården" & bli sinns ejjäm".
Han beslöt att rådfråga den inom
orten vid denna tid av ortsbefolkning
en ofta anlitade trollkärningen,
den "kloka" Lisa i Finnshult.

(Lisa Rolin, född 12 November 1815, på torpet
Klengsbo, Rydaholms socken. Död i sin
backstuga vid Finnshult i Gällaryds s:n

5842

ACC. N:R.

Landskap: *Småland*Upptecknat av: *Frival Johansson*Härad: *Östbo*Adress: *Värnamo*Socken: *Fryele*Berättat av: *August Johansson*Uppteckningsår: *1939*Född år *1849* i *Byggel, Fryele sn.*LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Den 15 November 1892)

För att icke någon i hans hemby skulle få vetskap om att han beröpte "Lisa i Finnshult" gjorde han sin ärende med att köra till kvarnen Ivars i Gällaryds sn. och medan måldarret maldes gick Kalle till Finnshult.

Då Lisa frågade efter hans ärende sade han att hans kreatur "va dålia" (= sjuka) "Hå kreatura ä då iynän para mä, män i vell hanla gåra ä då ä varra" (= värre) sade Lisa.

Och då Kalle tillstod att detta var hans egentliga ärende, och frågade

ACC. N:R. 5842

Landskap: Småland Upptecknat av: Fingal Johansson
Härad: Östbo Adress: Värnamo
Socken: Fryele Berättat av: August Johansson
Uppteckningsår: 1939 Född år 1849 i Bjuggel, Fryele sn.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

9

herne om hon kunde och ville hjälpa honom med att få köpa Rönkhult för ett fördelaktigt pris, så var hon strax beredvillig, härtill.

Hon föreskallade Kalle att det enklaste och bästa sättet härvidlag var, att han låte Lisa skriva ett kontrakt med den onde, vilken skulle hjälpa Kalle att han skulle få köpa gårdens för billigt pris och sedan skulle den onde på ta Kalle då ett visst antal år förflutit. Kalle tvekade till en början och sade att han icke "torde" (= tordes) gå in på detta, men Lisa

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5842
Landskap: Småland Upptecknat av: Fingel Johansson
Härad: Östbo Adress: Värnamo
Socken: Fryele Berättat av: August Johansson
Uppteckningsår: 1939 Född år 1849 i Bjggel, Fryele l.

10
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Trötade honom med att "jä" imntä
va psälitt vi sa bara låta så (= låtsas)
Och så stack Lisa Kalle i ett finger
så blod kom fram och med detta
blod skrevs kontraktet med den
ande. Var man nedlade detta kon-
trakt är obekant, men troligen
var det framme vid altaret under
golvet i någon kyrka, äldre personer
påstå att man brukade göra så
i slika fall. Kalle reste hem, och
gården fick han köpa på "rājint
befājnt goa villkor". Bl.a. skulle
han icke behöva utbetala ett enda

5842

ACC. N:R.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fingal Johansson

Härad:

Östbo

Adress:

Värnamo

Socken:

Tryele

Berättat av:

August Johansson

Uppteckningsår:

1939

Född år

1849

i

Bygget, Tryele sk.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

öre av köpesumman till ägaren eller hans hustru så länge de levde, först efter bådars död skulle detta ske.

Några bortads- eller andra naturaförmåner skulle de heller icke ha.

Då det började närma sig tiden, då kontraktet mellan Tälle och Satarn var ute, greps kalle av ängslan och oro. Han hade ingen ro varken natt eller dag.

Ofta klädde han sig mitt i natten och gick ut, och då hans hustru gick att se efter vart han tagit vägen, fann hon honom stående gråtande

Skriv endast på denna sida!

5842

ACC. N:R.

Landskap:

Småland

Upptecknat av:

Fingel Johansson

Härad:

Östbo

Adress:

Värnamo

Socken:

Fryele

Berättat av:

Aug. Johansson

Uppteckningsår:

1939

Född år

1849

i Bygget, Fryele sn.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

12.

utomför dörren till deras bostad.
En dag voro han och hans dräng
ute på ängen och slädde gräs.
Kalle frågade drängen: "Si du nått"
Drängen svarade: "Ja ett kveen,
(grässtrå) hää å vää si ja."
"Hää å så damt (= så många) å små-
jävla så ja kunnä iintä fram-
sade Kalle. Drängen blev rädd och
föreslog att de skulle gå hem ett
slag ty husmorann hadda nokk
matäm terass (= färdig) och då de
kommo hem passade han på att
i enrum berätta vad Kalle sagt.

Skriv endast på denna sida!

5842

ACC. N:R.

Landskap: *Småland*Härad: *Östbo*Socken: *Fryele*Uppteckningsår: *1939*Upptecknat av: *Fingal Johansson*Adress: *Värnamo*Berättat av: *Aug. Johansson*Född år *1849* i *Bygget, Fryele sk.*LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

13

Och så hjälptes de åt att övertala Kalle att han borde gå till prästen i Fryele. Drängen erbjöd sin att spämma för hästen och skjuta honom men Kalle avböjde detta och han gick till fots till prästen.

Vad som avhandlades mellan Kalle och prästen känner man ej, men "Däms laggä" (= satan) tog då åtminstone inte den gängen Kalle i Rönkhult. Han sålde sedermera Rönkhult och flyttade till gården Gachult i Fryele s:n där han avled i början på 1900-talet. De där bekym-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R. 5842

Landskap: Småland Upptecknat av: Fingel Johansson
Härad: Östbo Adress: Värnamo
Socken: Fryele Berättat av: August Johansson
Uppteckningsår: 1939 Född år 1899 i Bygget, Fryele sn.

14
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ren som Kalle hade utstätt, hade till följd en märkbar sinnesändring. Han hade hört att dricka brännvin, i skället för att tälja räpplinnar om söndagarna gick han till kyrkan. Det var en 1/2 mils kyrkväg, han hade att vandra, och under en sådan promenad anförtrodd han meddelarens farfar (Johannes Jakobsson i Bygget född 1810, död 1880) denna historien om förskrivningen till den onde. Han påstod att den onde en dag visat sig för honom utanför dörren i Rönkhult. Den onde hade en stor

ACC. N:R. 5842
Landskap: Småland Upptecknat av: Fingal Johansson
Härad: Östbo Adress: Värnamo
Socken: Fryele Berättat av: August Johansson
Uppteckningsår: 1939 Född år 1849 i Byggt, Fryele sn.

15
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

potäll, (= stor flaska) "sup nu, sinn sa
du på aämnt å veta" sade han.

Kalle berättade vidare att den onde
kom på minuten, av den utträtta
tiden för att taga honom.

Kalle var då hos prästen, och
"då" donadä sumn åskann liaddä
tjofätt" men prästen lugnade Kalle
med att det inte var farligt.

Kalle var under hela sin levnad,
både före och efter förskrivningen
till den onde, underlig och olik
andra människor.